

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษารำกริชปัตตานี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมา องค์ประกอบการแสดงรำกริช และวิเคราะห์กระบวนการทำรำกริชปัตตานี ศึกษาโดยการสังเกต สัมภาษณ์ การฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง ผลงานการแสดง และ จากหนังสือ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากการศึกษาพบว่า

ปัตตานีตั้งอยู่ทางที่ราบชายฝั่งทะเลตะวันออก ในแถบภาคใต้ตอนล่างของประเทศไทย คนส่วนใหญ่มีอาชีพทำสิกรรม แต่ก็ยังไม่ได้รับการสนับสนุนทางวิชาการสมัยใหม่อย่างเป็นระบบ จากภาครัฐบาล ทำให้มีความเจริญก้าวหน้าไม่ทัดเทียมกับประเทศใกล้เคียง โดยเฉพาะประเทศมาเลเซีย ซึ่งมีพรมแดนติดกันกับจังหวัดปัตตานี เนื่องจากความเคร่งครัดในการนับถือศาสนาอิสลามทำให้มีส่วนช่วยในการรักษาศิลปวัฒนธรรมของคนในพื้นที่ ให้สืบทอดมาได้ยาวนาน ไม่ว่าจะเป็น อาชีพ ประเพณี พิธีกรรม ศิลปะการแสดง ก็ยังคงพบเห็นในสังคมของชาวมุสลิม รำกริชปัตตานีก็เป็นการแสดงในพิธีกรรมชุดหนึ่งที่ครูมุสลิมพยายามรักษาและสืบทอดไว้มิให้สูญหายไปจากชุมชน

รูปแบบของประเพณีและการละเล่นที่เกี่ยวข้องกับกริชอยู่หลายอย่าง เป็นการแสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรม ความเชื่อของคนในท้องถิ่น เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของกริชในอดีตที่อยู่ในวิถีชีวิต นับตั้งแต่แรกเกิด สมัยโบราณชาวไทยมุสลิมนิยมให้เด็กเพิ่งคลอดนอนในถาดทองเหลือง หรือถาดเหล็กก็ได้ ในถาดจะปูรองด้วยเบาะ ใต้เบาะหากเป็นเด็กผู้ชายมักวางเครื่องใช้ที่ทำด้วยเหล็ก เช่น กริช หมายถึง ความเข้มแข็ง ประเพณีเข้าสู่หนัด หรือมาโชะฮาวี(เข้าอิสลาม) ต้องจัดเตรียมกริชเพื่อความเป็นมงคล และป้องกันเสนียดจัญไร ประเพณีแต่งงาน เจ้าบ่าวมักเหน็บกริชไว้ด้วยเพื่อเสริมความสง่างามและความมีตะบะ การแสดงมะโย่ง ตัวพระ(มะโย่ง) เหน็บกริชด้านซ้ายและหัวกริชจะอยู่ด้านซ้ายของอกเพื่อความสง่างาม การต่อสู้แบบศิลปะ เหน็บกริชได้ทั้งด้านซ้ายและขวาตามความถนัดแต่หัวกริชจะเฉียงระดับสะเอว เพื่อใช้ในการต่อสู้

นอกจากนี้แล้วในการแสดงรองเง้งในสมัยโบราณผู้เดินฝ่ายชายจะเหน็บกริชได้ทั้งด้านซ้ายและขวาตามความถนัดแต่หัวกริชจะเฉียงระดับสะเอว แต่ในปัจจุบัน ไม่ได้เหน็บกริชแล้ว อาจจะเป็นเพราะหากกริชได้ยากหรือเป็นการผิดกฎหมายก็ได้

กริชมีความสำคัญต่อวิถีการดำเนินชีวิตของช่างทำกริช ซึ่งยึดถือปฏิบัติเป็นภารกิจของช่างทำกริชมาตั้งแต่โบราณ ซึ่งจะยึดหลักปฏิบัติดังนี้

08.00-11.00 น. ทำกริช (ตัวกริช, หัวกริช, ใบกริช, ฝักกริช)

14.00-16.00 น. ทำกริช (ตัวกริช, หัวกริช, ใบกริช, ฝักกริช)

16.00- 17.00 น. ช่างทำกริชต้องมารวมกันเพื่อรำกริชถวายพระศิวะ ซึ่งกระบวนการของการรำกริชจะมีความสำคัญ ซึ่งเป็นขั้นตอนหนึ่งเมื่อเสร็จจากการทำกริชเสร็จแต่ละเล่ม แล้วจะต้องมีการรำกริชจึงจะครบพิธีการทำกริชและถือเป็นการออกกำลังกายไปในตัว

รำกริชปิดตานี้ เป็นการรำรำของช่างตีกริช ถือเป็นขั้นตอนหนึ่งหลังจากการทำกริชเสร็จ โดยช่างทำกริชจะนำมาทดลองรำรำ เพื่อทดสอบคุณภาพของกริช และความคล่องตัวในการใช้กริชแต่ละเล่มว่ามีความสมบูรณ์มากน้อยเพียงใด และเป็นการดึงดูดให้ลูกค้าสนใจกริชที่ทำได้ขึ้น นอกจากนั้นการรำกริชยังถือเป็นการออกกำลังกายเพื่อผ่อนคลาย ความเมื่อยล้าจากการทำกริชด้วยอีกทางหนึ่ง จะเห็นได้ว่า ความเป็นมาของการแสดงรำกริชปิดตานี้ มีทั้งที่เป็นตำนานและนิทานที่เล่าขานสืบต่อกันมาซึ่งมีส่วนตรงกันบ้างและแตกต่างกันบ้าง ดังนั้นความเป็นมาของการรำกริชปิดตานี้จึงไม่สามารถจะสรุปได้ชัดเจน แต่จากลักษณะและรูปแบบของการแสดงที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน ซึ่งมีองค์ประกอบคือ

ผู้แสดง แต่เดิมใช้ผู้ชายแสดง ต่อมาครุฑีพะณี อะตะบู ได้ให้ผู้หญิงแสดง ผู้แสดงมีอายุตั้งแต่ 7-60 ปี การแสดงชุดนี้ไม่มุ่งเน้นที่รูปร่างหน้าตาและวัยวุฒิของผู้แสดง แต่จะเน้นลักษณะร่างกายที่สมบูรณ์ แข็งแรง และผู้ที่มีทักษะในเชิงการต่อสู้ และมีไหวพริบปฏิภาณเป็นหลัก เพราะฉะนั้นผู้แสดงชุดนี้ จำเป็นจะต้องมีคุณลักษณะดังกล่าวมา จึงจะทำให้การแสดงสมบูรณ์แบบได้

เครื่องแต่งกาย มีการแต่งกายได้หลายแบบเหมือนกับการแต่งกายในชีวิตประจำวัน แต่จะเพิ่มสีสันทันและความงดงามมากกว่า เน้นความกระฉับกระเฉง คล่องตัว ให้เคลื่อนไหวได้สะดวก ส่วนผู้หญิงแต่งกายลักษณะเดียวกับผู้ชาย

เครื่องดนตรี การแสดงรำกริชปิดตานี้ใช้แต่กลองมลายู 2 ใบ ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีที่ให้จังหวะเป็นตัวกำกับการแสดงตลอดเพลง ดังนั้นผู้แสดงและนักดนตรีจะต้องมีความเข้าใจใน

กระบวนท่ารำด้วยกันเป็นอย่างดี จึงจะทำให้การรำกริชปัตตานีมีความสมบูรณ์ได้จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่ากลองมลายูเป็นเครื่องดนตรีชิ้นเดียวที่ใช้ในการแสดงชุดนี้ ซึ่งชวนให้ผู้แสดงรำกริชปัตตานี มีความศีกะนอน และมีพลังในการขับเคลื่อนอวัยวะได้อย่างคล่องแคล่วว่องไว อีกทั้งทำให้เราใจผู้ชมให้ชวนติดตามการแสดงด้วย

ตามความเชื่อ และธรรมเนียมการปฏิบัติของการแสดงรำกริชปัตตานี ได้ปฏิบัติกันอยู่ 4 ขั้นตอนดังนี้

1. เมื่อผู้แสดงได้รับเชิญหรือมีลูกค้ำมาจ้างให้ไปแสดงที่มงานก็จะรวมกลุ่มเพื่อเตรียมความพร้อม จากนั้นก็จะทำการขึ้นโรง หรือเรียกว่า การตาโเบะห์ จะตีสลักกันขึ้น โดยจะขึ้นกลองตัวเมียหรือกลองแม่ก่อนแล้วถึงจะขึ้นกลองตัวผู้หรือกลองลูก ซึ่งการตีครั้งแรกจะทำการตีที่บ้านก่อนออกเดินทางไปแสดง
2. เมื่อเดินทางถึงที่แสดงและเริ่มแสดงก็จะทำการตาโเบะห์อีกครั้งเหมือนกับการตีก่อนออกเดินทาง
3. เริ่มการแสดงรำกริชปัตตานี จะเป็นการตีในจังหวะต่างๆตามเทคนิคและปฏิภาณของผู้ตีเพื่อให้เกิดความตื่นเต้นเร้าใจน่าชม
4. เมื่อแสดงรำกริชปัตตานีจบ ก็จะทำการตาโเบะห์ เพื่ออำลาผู้ชม

กริช กริชถือเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งในการรำกริชปัตตานี ชาวปัตตานีในสมัยโบราณมีความสามารถในการตีกริช ทำหัวกริชและฝักกริชได้เป็นอย่างดี จึงทำให้เกิดกริชขึ้นในหลายรูปแบบและหลายสกุลช่างตามความถนัดในการทำและความนิยมในแต่ละกลุ่มชน

วิธีใช้กริช

การใช้กริชในการรำกริชปัตตานี สามารถแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ การเหน็บ การชักกริช และการจับกริช

1. การเหน็บกริช วิธีการเหน็บกริชมี 2 แบบ คือ เหน็บกริชด้ามกริชหัวคว่ำลง และเหน็บกริชแบบด้ามกริชหัวหงายขึ้นอยู่ระดับอก
2. การชักกริช ต้องขอขมาโดยยกขึ้นเหนือศีรษะ หน้าผาก คิ้ว หรือหู จากนั้น หัวกริชที่มลงฝักชี้ขึ้นบน มือขวากำด้ามกริช มือซ้ายกำที่ฝัก คึงฝักขึ้น มือขวาถือกริชและคูโบกริชว่าเรามีวัตถุประสงค์อะไร ถ้าจะคืนกริชเข้าฝัก ตาต้องคูที่ปลายกริชว่า กริชไม่สั้นถือว่าจิตใจเข้มแข็งหนักแน่น ถ้ากรณีสั้นจะคืนเข้าฝักไม่ได้ จะต้องปฏิบัติโดยสะบัดโบกริชขึ้นฟ้า 3 ครั้ง และกลับมาคูปลายกริชถ้าไม่สั้นสามารถที่จะคืนโบกริชได้ และจะขอบุณเจ้าของกริชโดยมาจรดที่หน้าผาก คิ้ว

หรือหู การใช้กริชจะไม่ชักใบกริชออกจากฝักแต่จะชักฝักออกจากกริช ถ้าชักออกมาแล้วจะได้กลิ้งควาเลือด

3. การจับกริช สามารถจับได้ 2 แบบ คือ แบบจับค้ำกริชหรือหัวกริช ฝักหรือปลอกจะเหน็บอยู่ที่สะเอว และแบบที่จับทั้งค้ำกริชและจับฝักกริช

จากการศึกษาการรำกริชปัตตานี ผู้วิจัยพบว่าในการรำจะแบ่งการรำกริชปัตตานีออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. การรำมือเปล่า เป็นกระบวนการที่ผู้แสดงต้องการจะสร้างสมาธิเพื่อเตรียมความพร้อมของร่างกาย และกำลังเป็นกระบวนการทำขั้นพื้นฐาน เช่นการทรงตัวของผู้แสดงการเคลื่อนไหวมือและเท้า กระบวนการใช้มือในลักษณะต่างๆ ส่วนมากกระบวนการทำในขั้นตอนนี้จะเป็นลักษณะท่าทางของร่างกายของผู้แสดงที่แสดงให้เห็นถึงพลังกำลังและความพร้อมในการที่จะใช้อาวุธในการต่อสู้ต่อไป เช่น ทำยืนเพื่อเตรียมความพร้อม ทำตั้งหลักทั้งรับ และรุก ทำคูชั้นเชิงของกลุ่มต่อสู้ทำดิ่งพลัง

2. การรำใช้กริช แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

2.1 การรำใช้กริชมือเดียว เป็นกระบวนการที่เหน็บกริชไว้ที่สะเอวแล้วดิ่งกริชออกจากฝักโดยที่ฝักกริชยังคงอยู่ที่สะเอว ส่วนตัวกริชจะออกมาแสดง มืออีกข้างหนึ่งก็จะใช้ลักษณะท่าทางผสมผสานกับมือที่ถือกริช ส่วนมากจะใช้กระบวนการรำจากการรำกริชมือเปล่า

2.2 การรำใช้กริชสองมือ เป็นกระบวนการที่มือข้างหนึ่งถือตัวกริชอีกข้างหนึ่งถือปลอกกริช การรำในลักษณะนี้จะเริ่มตั้งแต่การดิ่งกริชออกจากฝัก การใช้ฝักกริชในการต่อสู้ในกระบวนการปิดป้องและการทำร้ายด้วยฝักกริช

3. การรำต่อสู้ กระบวนการรำในขั้นตอนนี้เป็นกระบวนการที่ยากมากจะต้องใช้ไหวพริบปฏิภาณของตัวผู้แสดง เป็นกระบวนการรำที่จะต้องใช้ลักษณะของการที่จะต้องคูชั้นเชิงเพื่อหาช่องทางในการเข้าทำร้ายคู่ต่อสู้ เป็นกระบวนการที่จะเข้าประหัดประหารของทั้งสองฝ่าย กระบวนการในช่วงนี้จะเป็นการชิงไหวพริบของคู่ต่อสู้

จากการศึกษาวิเคราะห์ลักษณะท่ารำตามกระบวนการท่ารำกรีฑิตตานีดังกล่าว พบว่ากระบวนการท่ารำกรีฑิตตานี ก่อนแสดงหรือหลังแสดง ผู้แสดงจะต้องมีมารยาทให้เกิดริ้วเก๋ผู้ชมและเพื่อน ๆ ผู้แสดงด้วยกันโดยผู้แสดงทำความเคารพ คำนับ หรือสลาม ขอขมา ให้อภัยซึ่งกันและกันเสมอ ส่วนในกระบวนการท่ารำกรีฑิตตานีมีท่ารำหลัก แบ่งออกเป็นท่ามือเปล่า ท่าใช้อาวุธ และท่าต่อสู้ ดังนี้

การรำมือเปล่ามีจำนวน 18 กระบวนท่า การรำใช้กรีฑิต จำนวน 31 กระบวนท่าและการรำต่อสู้ จำนวน 14 กระบวนท่า รวมท่ารำกรีฑิตตานีทั้งหมด 63 กระบวนท่า

จากการวิจัย รำกรีฑิตตานี มีกระบวนท่ารำต่างๆ มีพื้นฐานมาจากกระบวนท่ารำที่มาจากวิถีชีวิตของชุมชน นอกจากนี้ยังพบว่าเป็นการแสดงที่สามารถแยกแสดงได้ทุกขั้นตอน และในกระบวนท่ารำเป็นการต่อสู้ที่มีความแข็งแกร่งแต่ยังมีการใช้วงมือทำให้เห็นความนุ่มนวล การฝึกฝนจนเกิดความชำนาญ จะทำให้สามารถเพิ่มกลวิธีที่แตกต่างจากครูที่ได้ถ่ายทอดให้ได้

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่องรำกรีฑิตตานี มีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ เพื่อเป็นประโยชน์ทางวิชาการ ดังนี้

1. ส่งเสริมให้มีการจัดสัมมนาทางวิชาการ เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการรำกรีฑิตตานีในท้องถิ่นเพื่อจัดพิมพ์เผยแพร่ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าทางวิชาการ
2. ควรได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง
3. ปัจจุบันเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบขึ้นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำให้การแสดงศิลปะพื้นบ้านกำลังจะสูญหาย ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายควรสนับสนุนและกระตุ้นให้ชาวไทยมุสลิมเกิดความภูมิใจและมีจิตสำนึกร่วมกันที่จะอนุรักษ์และสืบทอดการแสดงศิลปะพื้นบ้านในชุมชนของคนให้คงอยู่สืบไป